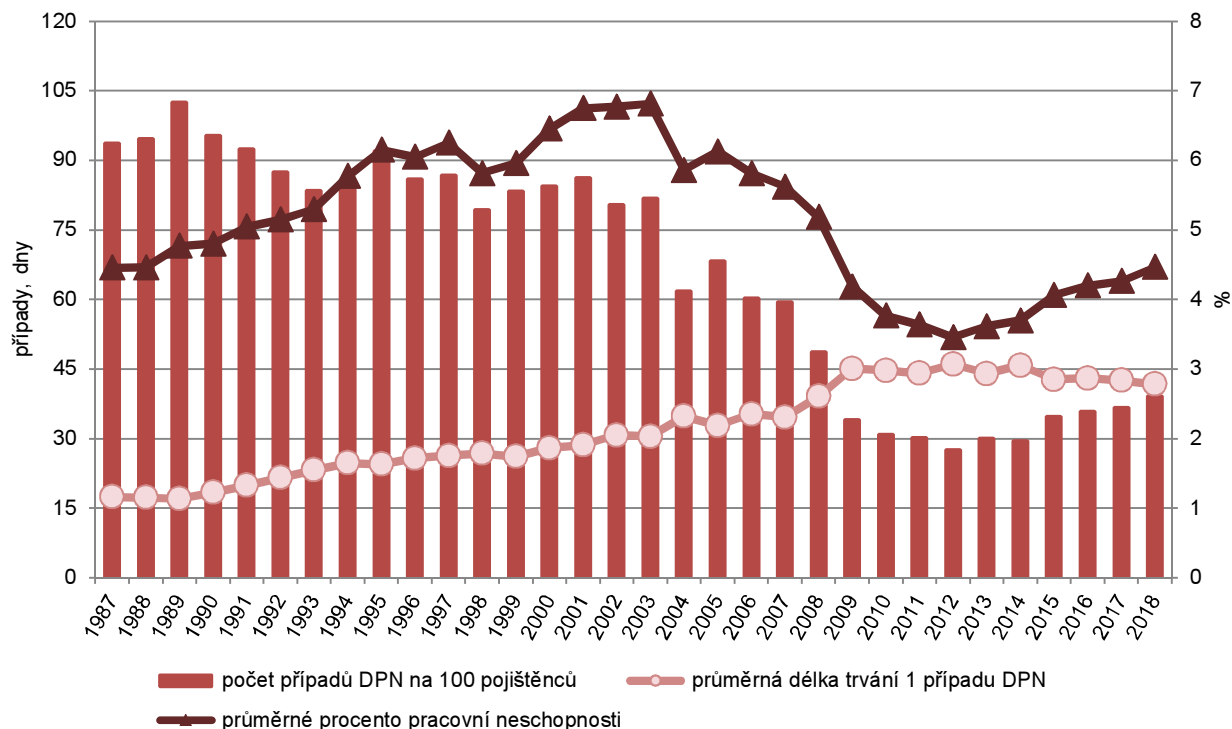

4.7. Závěrečné shrnutí

- Průměrný počet nemocensky pojištěných v roce 2018 činil 4 732,7 tis. osob, přičemž 50,5 % tvořili muži a 49,5 % ženy. Oproti roku 2017 došlo k nárůstu o 61 tis. osob, tj. o 1,3 %. Meziroční nárůst nemocensky pojištěných žen byl téměř dvojnásobný v porovnání s muži.
- V roce 2018 bylo zaznamenáno nejvíce případů pracovní neschopnosti za posledních deset let (1 849,5 tis.). Jde o polovinu vyšší hodnotu než v roce 2012, kdy byl v Česku zaznamenán vůbec nejnižší počet nových případů pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz (1 226,9 tis.). Meziročně se tento počet v roce 2018 zvýšil o 142 tis. případů, v relativním vyjádření o 8 %. Naprostá většina (90 %) všech hlášení se týkala neschopnosti pro nemoc, pracovní úrazy zaujímaly 2 % a jiné než pracovní úrazy 8 % všech případů pracovní neschopnosti.
- Častěji nastupovaly do pracovní neschopnosti již tradičně ženy. Podílely se na pracovní neschopnosti 53 %. Počet případů u žen činil 975,2 tis., zatímco u mužů o 100 tis. méně – 874,3 tis.
- Z celkového počtu nově hlášených případů pro pracovní úrazy připadá na ženy pouze 32 % pracovních úrazů. Je to dáno především odlišnou strukturou zaměstnanosti žen a mužů. Odvětví, kde převládají muži a vyskytují se zvýšená rizika pracovního úrazu, jsou např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví a rybářství. Naopak odvětví, kde převažují v zaměstnání ženy a rizika pracovních úrazů bývají méně častá, jsou Peněžnictví a pojišťovnictví, Veřejná správa a Vzdělávání.
- Ještě výraznější rozdíl mezi pohlavími je patrný u smrtelných pracovních úrazů. Z celkového počtu 123 smrtelných pracovních úrazů v roce 2018 připadlo na muže 117 (tj. 95 %). Oproti předchozímu roku došlo k nárůstu celkového počtu smrtelných pracovních úrazů téměř o 30 % (v roce 2017 bylo evidováno 95 těchto případů).
- Podíl pracovních neschopností celkem a neschopností pro nemoc zůstává pro obě pohlaví dlouhodobě relativně konstantní, pracovních neschopností zapříčiněných úrazem u žen přibývá.
- Meziroční nárůst pracovní neschopnosti žen byl výraznější než u mužů. Absolutní počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti žen se meziročně zvýšil z 893 tis. případů (muži 814,5 tis. případů) v roce 2017 na 975,2 tis. případů (muži 874,3 tis. případů) v roce 2018, tj. vzrostl o 9,2 % (o 7,3 % u mužů).
- Z hlediska příčin nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti žen 903,5 tis. případů (93 %) bylo způsobeno nemocí, 14,9 tis. případů (2 %) pracovním úrazem a 56,8 tis. (6 %) mimopracovním úrazem.
- Muži čerpali pracovní neschopnost z důvodu nemoci v 746,8 tis. případech (85 %), z důvodu pracovního úrazu v 31,3 tis. případech (4 %) a z důvodu jiných než pracovních úrazů v 96,1 tis. případech (11 %).
- Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro pracovní úraz poklesl ze 47,5 tis. případů v roce 2017 na 46,2 tis. případů v roce 2018 (tj. o 2,7 %). Z tohoto celkového počtu bylo 45,7 případů (98,8 %) pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny.
- Na 100 nemocensky pojištěných v roce 2018 připadlo 39 nově hlášených případů pracovní neschopnosti. To je o 2,5 více než v roce předchozím a o 9 více než v roce 2013.
- Nejvíce případů pracovní neschopnosti na 100 pojištěnců bylo v roce 2018 zaznamenáno v Zpracovatelském průmyslu (51,8), následovala oblast Administrativní a podpůrné činnosti (48,6). Nejméně případů bylo evidováno v odvětví Činnosti v oblasti nemovitostí (17,4).
- Celkový počet kalendářních dnů trvání pracovní neschopnosti vzrostl ze 72 678 tis. v roce 2017 na 77 158 tis. (tj. o 6,2 %) v roce 2018. V porovnání s rokem 2015 tento počet vzrostl o 15,5 % (10,3 milionu dne).

- Průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti meziročně poklesla ze 42,6 dnů v roce 2017 na 41,7 dne v roce 2018. Nemoc způsobila pracovní neschopnost o průměrné délce 40,1 dne, neschopnost pro pracovní úraz trvala 55,6 dne a z důvodu ostatních úrazů 54,7 dne.
- Meziročně došlo ke snížení průměrné délky trvání pracovní neschopnosti i u žen, a sice ze 44,3 dne na 43 dní. Pro muže se oproti předchozímu roku snížila jen nepatrně.
- Nejdelší průměrná doba trvání případu pracovní neschopnosti byla zaznamenána na Moravě a ve Slezsku – ve Zlínském (49,2 dne), v Moravskoslezském (47,3 dne) a Olomouckém kraji (45,7 dne). Na rozdíl od situace v uplynulých 10 letech, není krajem s nejkratší délkou trvání pracovní neschopnosti Praha (38,6 dne), nýbrž vystřídal ji Liberecký kraj (37,7 dne).
- Odvětvími s průměrnou délkou trvání pracovní neschopnosti nad 50 dnů v roce 2018 bylo Zemědělství (55,9 dne), Ubytování, stravování a pohostinství (53,8 dne), Stavebnictví (52,1 dne) a Činnosti v oblasti nemovitostí (51,1 dne). Poloviční doba (26,4 dne) připadala v průměru na pracovní neschopnost v odvětví Informační a komunikační činnosti, což představovalo nejnižší hodnotu v rámci národního hospodářství.
- Počet prostonaných dnů pro nemoc činil 66 223 tis. (85,8 %). Mimopracovní úrazy způsobily 8 363 tis. prostonaných dní (tj. 10,8 %) a pracovní úrazy 2 571 tis. (3,3 %). Ženy v roce 2018 strávily v dočasné pracovní neschopnosti celkem 41 934 tis. dní, což je o 6 711 tis. dnů více než muži.
- V roce 2018 v České republice v důsledku pracovní neschopnosti způsobené nemocí či úrazem denně chybělo na pracovištích 211 391 nemocensky pojištěných osob, což bylo ve srovnání s předchozím rokem (199 116) o 12,3 tis. více (o 6 %). Před pěti lety nepracovalo z důvodu nemoci či úrazu denně dokonce v průměru o necelou třetinu (32 %; 50,9 tis.) méně zaměstnanců než v roce 2018.
- Pro nemoc bylo v neschopnosti v průměru 181 433 pojištěnců denně. V důsledku pracovního úrazu 7 043 a následkem ostatních úrazů 22 913 nemocensky pojištěných osob.
- Největší absence byla ve Zpracovatelském průmyslu (72 778 osob), dále v odvětví Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel (28 723 osob), což je i dáno silným zastoupením těchto odvětví v národním hospodářství. Naopak nejméně pojištěnců chybělo v odvětví Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (1 103 osob).
- V roce 2018 bylo pojištěncům vyplaceno nemocenské v celkové hodnotě 22,7 mld. Kč, což představuje téměř 67% podíl celkových výdajů na dávky systému nemocenského pojištění. Meziročně vzrostly výdaje na nemocenské o 4,4 mld. Kč, tj. o 24 %.

Graf 1.1: Základní ukazatelé dočasné pracovní neschopnosti v ČR v letech 1987–2018

Zdroj: ČSÚ

Pohled na dlouhodobý vývoj základních ukazatelů pracovní neschopnosti nabízí graf 7.1.

Nejvýznamnějším zlomem vývoje nemocnosti v České republice za posledních 30 let byl rapidní pokles nemocnosti mezi roky 2007 až 2009, vyvolaný legislativními změnami v oblasti nemocenského pojištění. Svou roli zde sehrálo bezesporu zavedení karenční doby pro poskytování nemocenského od 1. 1. 2008, tzn. neposkytování nemocenských dávek za období prvních tří kalendářních dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti, a přestože bylo nálezem Ústavního soudu s účinností od 30. 6. 2008 zrušeno, následovalo snížení sazby pro výpočet nemocenského za první 3 kalendářní dny pracovní neschopnosti z 60 % na 25 % od 1. 9. 2008. Nicméně nový zákon o nemocenském pojištění, účinný od 1. 1. 2009, poměrně revolučním způsobem zasáhl do vývoje nemocnosti – zejména posílením ochranných prvků proti zneužívání systému (zavedení karenční doby – 3 pracovní dny bez zabezpečení finančními prostředky, náhrada mzdy nebo platu od 4. pracovního dne) a zainteresováním zaměstnavatele na vývoji pracovní neschopnosti zaměstnanců (náhrada mzdy nebo platu za prvních 14 kalendářních dnů trvání pracovní neschopnosti). Důsledkem bylo snížení počtu případů dočasné pracovní neschopnosti zhruba na polovinu, což se projevilo zejména v četnosti případů méně závažných a krátkodobých pracovních neschopností, například u nemocí dýchacích cest (běžná nachlazení, záněty horních cest dýchacích). Tato onemocnění začali zaměstnanci ve většině případů řešit jiným způsobem, než návštěvou lékaře a vystavením neschopenky (krátkodobá dovolená, sick days). Dále došlo k poklesu počtu kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti zhruba o třetinu a průměrného procenta pracovní neschopnosti zhruba o čtvrtinu. Tato skutečnost se projevila i na průměrné délce trvání 1 případu, která vzrostla vlivem dopadů legislativních změn téměř o 11 dnů na 45 dnů v roce 2009.

V posledních pěti letech jsme svědky postupného zvyšování nemocnosti – roste počet případů i počet kalendářních dnů dočasné pracovní neschopnosti, zvyšuje se průměrné procento pracovní neschopnosti při stagnaci průměrné délky trvání jednoho případu. Tento obrat může být zapříčiněn tím, že pracující populace přivykla přísnějším legislativním podmínkám čerpání nemocenských dávek. Vliv na tento trend rozhodně má i stárnutí populace a zvyšování průměrného věku zaměstnanců.